

Hjem og arbejde for hjemløse og arbejdsløse EU medborgere: rumænske romaers erfaringer fra København og Malmø

Camilla Ida Ravnbøl

Ph.d. studerende ved Institut for Antropologi, Københavns Universitet, København, Danmark.
E-post: Camilla.Ida.Ravnbol@anthro.ku.dk.

Dette studie baseres på 10 måneders antropologisk feltarbejde med rumænske romaer, som bor og arbejder på gaden i København og Malmø. Studiet har til hensigt at formidle ny viden om livet for en gruppe af personer i vores samfund, som ofte omtales, men som sjældent høres ved egen stemme. Der er fokus på betydningen af hjem og arbejde for denne gruppe af formelt hjemløse og arbejdsløse EU medborgere. Udgangspunktet er etnografisk materiale, som viser roma kvinder og mænds erfaringer med at opretholde hjemmet i Rumænien, skabe sig et trygt hjem på gaden samt at søge efter arbejde og arbejde med flaskesamling og tiggeri i København og Malmø.

This study is based on 10 months of ethnographic fieldwork with Romanian Roma who live and work in the streets of Copenhagen and Malmö. The purpose of the study is to give attention to the experiences of a group of people in our societies, who are often debated but seldomly heard in their own voice. It brings novel knowledge on the significance attached to work and home by these formally homeless and unemployed EU citizens. This is done through ethnographic material, which illustrates the experiences that Roma women and men have with maintaining their homes in Romania, creating a safe home on the street as well as with job searching and working with bottle collection and begging in Copenhagen and Malmö.

“Hvem ville forlade sit land og sit hjem hvis han var lykkelig? Man rejser fordi det er nødvendigt, for at lede efter arbejde. I Rumænien finder du ikke et arbejde [...] Selv hvis du finder arbejde er lønnen 100 LEI (200 DKKR red) om måneden [...] det rækker ikke engang to uger. Så folk rejser. De rejser til Danmark, Sverige, Norge og andre lande for at tjene penge, som de kan sende hjem. I Europa er det ikke sådan at du rejser ud og vender hjem med en sæk fyldt med penge. Vi arbejder en uge for at tjene penge nok til et par dage [...] men vi rejser for vores børn og børnebørns skyld; så vi kan give dem et bedre liv” Ion, 53 år.

Dette studie har fokus på rumænske roma kvinders og mænds erfaringer med at bo og arbejde på gaden i København og Malmø. Det er en gruppe, som ofte fremstilles i medierne og politiske debatter med fokus på hjemløshed og arbejdsløshed, hvor der vises billeder af dem på gaden, når de sover, tigger og samler flasker. Det baseres på 10 måneders dybdegående antropologisk feltarbejde, hvor jeg har fulgt en stor gruppe af rumænske romaer i deres hverdag på gaden i København med enkelte besøg i Malmø.¹ Deres fortællinger og livshistorier illustrerer tydeligt hvor meget hjem og arbejde fylder i deres bevidsthed og handlinger. Studiet søger derfor, at nuancere billedet af de hjemløse og arbejdsløse rumænske romaer ved at belyse, hvordan forestillinger og handlinger omkring hjem og arbejde er en stor del af præmisserne for den hverdag, som de skaber i København og Malmø. Hensigten er at formidle ny viden om livet for en gruppe af personer i vores samfund, som ofte omtales, men som sjældent høres ved egen stemme.

Badocari

De kvinder og mænd, som jeg har fulgt, kalder sig badocari på rumænsk, hvilket kan oversættes til ”flaskesam-

lere”. De kommer alle fra to roma lokalsamfund i Rumænien og arbejder primært med flaskesamling i København, mens de tigger og sælger hjemløse/migrant aviser i Malmø.² De to lokalsamfund ligger tæt på nogle af Rumæniens klostre, og min forskning peger på, at de personer, som jeg følger, er efterkommere af romafamilier, som var holdt som slaver på klostrene i perioden fra romaernes ankomst til Rumænien midt i det 14. århundrede indtil slaveriets ophør i år 1856.³ I den periode var store dele af Rumæniens romabefolkning stavnsbundet, som slaver under monarkiet, på klostrene eller herregårdene.⁴ Dette historiske faktum udfordrer i høj grad myten om at samtlige Europas romaer er nomader og ønsker en omrejsende livsstil, som det ofte fremstilles i litteraturen og i medierne. Mine informanter beskriver at de ikke traditionelt har været omrejsende, snarere tværtimod, i og med at de var stavnsbundet under slaveriet og også var påtvunget bosættelse under socialismen.⁵ Det rejsende liv er for dem opstået i kølvandet på revolutionen i 1989 i Rumænien. Overgangen til en markedsøkonomi medførte en stigende arbejdsløshed og social ulighed i Rumænien, som især ramte den fattige romaminoritet. Derfor rejser mange ud for at finde bedre

vilkår især efter Rumæniens optagelse i EU i 2007.⁶ De personer, som jeg følger, har opbygget en cyklisk livsstil, hvor de i perioder på året, rejser til forskellige lande for at tjene penge til familien derhjemme. Derfor protesterer mange af mine informanter, hvis jeg kalder dem ”migranter”. De afviser denne kategori og forklarer, at de definerer migranter, som værende personer uden for EU, som kommer hertil i en søgen efter et nyt og bedre liv i Europa. De betragter sig selv som værende EU medborgere, som søger midlertidigt arbejde i andre EU lande, for således at opretholde livet derhjemme for familien. Med andre ord, så er hjem og arbejde præmissen for deres udrejse.

Hjemmet opretholdes

Allerede i de første dage af mit feltarbejde, blev jeg overrasket over at en gruppe af hjemløses foretrukne samtaleemne faktisk var hjem. Hjemløsheden for denne sociale gruppe er ikke konstant. De er hjemløse i Danmark og Sverige, men har et hjem i Rumænien, hvor børnene som oftest er passes af bedsteforældre eller andre slægtninge, mens forældrene er bortrejst.

I København er mulighederne for at overnatte på herberger begrænset til enkelte natherberger, som lukker personer ind uden dansk cpr nummer. De herberger, som afviser EU medborgere, henviser til en udmelding fra Københavns kommune, som lyder på, at de ikke må lukke personer ind uden gult sygesikringsbevis (cpr nummer).⁷ Denne praksis er dog i strid

med Serviceloven i Danmark samt med EU retten.⁸ Med begrænsede muligheder for at overnatte inden døre, er der mange som vælger at overnatte i parker eller direkte på gaden. Politiet i Danmark kan anse overnatninger i parker m.v. som et brud på ordensbekendtgørelsen.⁹ Alle, som jeg har talt med, har på et tidspunkt oplevet at blive vækket af politiet og bedt om at flytte sig og enkelte er blevet anholdt for at sove på gaden eller i parker, med henvisning til ordensbekendtgørelsen. En kvinde, som jeg følger tæt, modtog en udvisningsdom på baggrund af tre anholdelser, hvor hun havde sovet på gaden, men denne sag blev omstødt, som værende i strid med EU retten.¹⁰ Af den årsag vælger nogle at overnatte i deres biler, men dette tolkes også af politiet som værende i strid med ordensbekendtgørelsen.¹¹ På den måde begrænses fattige EU medborgeres muligheder for overnatning. Vasile på 45 år forklarede situationen således:

Politiet ønsker ikke at have os her. De vil have rigtige turister, ikke folk som os. De lader os ikke sove og stresser os, fordi de vil have os til at rejse væk igen.

Omstændighederne er lidt anderledes i Malmø. Her fortæller mine informanter at de bor i midlertidige lejre sammen med deres familie og nære venner, og oplever ikke samme intensive bevågenhed fra svensk politi. De har hørt fra andre rumænere, at kommunerne ofte rydder lejrene og ved derfor, at de bor på lånt tid. Dog er en midlertidig lejr i Sverige at foretrække for de fleste af dem, som jeg har talt med, frem for at sove di-

rekte på gaden, hvor de bliver vækket af politiet, eller at gå forgæves på de få herberger i København, som lukker EU medborgere ind, men som ofte er overfyldte, især om vinteren.

På forskellig vis, illustrerer disse eksempler, hvordan de hjemløse rumænske romaer søger at skabe sig midlertidige ”hjem” i byen, under halvtage, i baggårde, i lejre i Sverige og andre steder, hvor man kan finde ro og læ. De siger altid ”velkommen til mit hjem” (*Bine ati venit la mine acasa*) når jeg besøger dem ved deres sovesteder og inviterer til at sidde på deres sovepose eller bæk. Efter en lang arbejdsdag med flaskesamling, siger de som regel ”vi skal hjem” (*mergem acasa*) om deres sovested. Når jeg spørger ind til, hvorfor de kalder det acasa, forklarer de med et smil, at det er deres hjem ”nu for tiden”. Det er et ”hjem”, hvor der er ly for vejret, og hvor der er mere tryghed end ude på den åbne gade. De vender altid tilbage til samme sted om natten, så andre hjemløse ved at sovepladsen er optaget. En mand, ved navn Cristi, har eksempelvis sovet på den samme bæk i alle de 9 år, hvor han periodevist opholder sig i København.

Det omkringliggende nærmiljø behandler i nogle tilfælde også sovestederne som mine informanternes hjem. Naboerne kommer med kaffe, cigaretter, soveposer, frugt og andre madvarer og mine informanter føler sig trygge i de områder, hvor deres naboer har accepteret dem. De hilser, ligesom derhjemme i lokalsamfundet. En dag fortalte Cristi, hvordan hans ting var blevet stjålet fra hans sovested, mens han samlede flasker. Naboen viste

ham billedet af tyven, som hun havde taget med sin mobiltelefon. Med dette bevis samt naboens hjælp, lykkedes det ham, at anmelde tyveriet. Med andre ord, så kan der opstå et rum af hjemlighed i et ellers offentligt og ofte utrygt rum, om end dette er et temporært rum, som besidder et symbolsk og flygtigt ejerskab.¹² Modreaktioner på at flaskesamlerne og tiggerne skaber sig temporære hjem i lokalområderne ses også. I disse tilfælde ringer naboerne eksempelvis til politiet for at få sovestederne ryddet, mens man i Malmø i flere omgange har set tragiske eksempler på ildspåsættelser og voldelige overfald på romalejre.¹³

De forskellige former for midlertidige hjem står på sin vis i kontrast til hjemmet i Rumænien, hvor børnene er. Derhjemme findes det etablerede hjem, hvor familien har boet i kortere eller længere tid, og hvor der er en mere vedvarende tilknytning til lokalsamfundet. Dog er dette på ingen måde et stabilt og trygt hjem med et ejerskabsforhold. De fleste af dem, som jeg har talt med, er meget fattige, og nogle er fattige i så høj en grad, at de ikke har råd til daglige måltider og vintertøj til børnene. De bor ofte i små et-rums skure, som de lejer til en høj månedlig husleje og optager lån af de mere velstillede personer i lokalsamfundet, for at kunne betale udgifter til mad, husleje, skoleudstyr til børnene og lignende. Disse ”pøng-eudlånere” behøver ikke rejse selv, forklarer Mateo:

”Vores renter er på 30-70 %, så pengene rejser selv direkte ned i deres lommer. Hvis ikke vi betaler lånene tilbage, så

tager de vores hjem i pant" [...] "Derfor rejser jeg til Danmark, så jeg kan tjene penge og betale tilbage, hvad jeg skylder. Om vinteren i Rumænien er der intet arbejde at få og vi sidder og venter på, at vinteren er forbi, så vi kan rejse ud og arbejde igen. [...] Jeg foretrækker at rejse ud og tjene lidt penge på flasker i forhold til bare at sidde herhjemme og lave ingenting" (Mateo 26 år).

Derved er opretholdelsen af hjemmet i Rumænien betinget af rejsen til udlandet, hvor der leves et liv i hjemløshed på gaden, for at kunne spare penge sammen til at afbetale lån, betale husleje, samt købe mad, tøj og andre basisting til børnene. Selvom hjemmet i Rumænien er mere vedvarende end hjemmet på gaden, er det også et hjem præget af manglende ejerskab, usikkerhed og fattigdom. Dermed slutes cirklen; hjemmet i Rumænien er betinget af hjemmet på gaden, som igen er skabt ud af et behov for opretholdelsen af hjemmet i Rumænien. De fleste fortæller, at de drømmer om, at bo i en rigtig bolig, mens de opholder sig i København og Malmø. Den ultimative drøm er for nogle at bo her med børnene. Dog ved de at husleje i begge lande ikke er til at betale uden en fast indkomst. Samtidig kræver boligudlejerne, som oftest at se en arbejdskontrakt og mange kræver endda at se et cpr nummer. På den måde er der sammenhæng mellem adgangen til et hjem og adgangen til et arbejde, som næste sektion behandler.

Det hårde arbejde

Drømmen om at finde et arbejde

(*munca*) fremhæves af næsten alle, som jeg har talt med i København og Malmø. Mange har arbejdet 5-10 år i Spanien, Italien eller Frankrig før de besluttede sig for at rejse nordpå. Her arbejdede de som daglejere eller periodevis i byggeindustrien, landbruget, rengøringsbranchen eller med pleje af ældre. Det var som oftest uden kontrakt og til en lavere løn end nationale indbyggere. En del er rejst hertil i håb om at finde lignende former for periodevist arbejde eller daglejeropgaver. Andre er ankommet velvidende om at dette næsten er umuligt, på grund af de mere etablerede arbejdsmarkeder i Skandinavien, som skaber flere rettigheder for den enkelte arbejder, men samtidig også er sværere for udenlandske, fattige og ufaglærte arbejdsøgere at navigere i.

Rosa og hendes mand boede 7 år i Portugal før de kom til Sverige. De arbejdede på forskellige gårde. Rosa og hendes mand startede med at rejse efter børnebørnene blev født, fordi familien derhjemme manglede penge. De rejste til Sverige, fordi de havde hørt fra andre i lokalsamfundet, at man kunne tjene penge her: "Men jeg har ikke kunnet finde noget arbejde, fordi jeg hverken taler engelsk eller svensk. Jeg vil gerne finde et job med rengøring eller hvor jeg kan pleje en gammel dame. Jeg tjener ikke nok ved at tigge og samle flasker, jeg vil gerne have et rigtigt arbejde". (Rosa 46 år)

Mange taler om de "magiske fire cifre", hvilket er hvad de kalder de sidste fire tal i cpr nummersystemet, som anvendes i Danmark og Sverige. I Danmark forudsætter adgangen til

et cpr nummer, at man præsenterer en arbejdskontrakt samt en fast adresse.¹⁴ Dog vil mange arbejdsgivere i Danmark ikke ansætte personer, som ikke kan fremvise et cpr nummer, hvilket også er argumentet, som fremstilles af mange boligudlejere. På den måde opstår der en cirkelsluttende ekskluderende tilstand for en gruppe af EU medborgere, som på papiret har lige adgang til at søge arbejde qua deres EU medborgerskab, men i praksis fanges i et system, som de har svært ved at begå sig i. Sagt med mine informanternes ord, så er adgangen til de magiske fire cifre ensbetydende med at blive ”en del af systemet”. En ung mand beskriver sig selv som værende ”ingenting”, fordi han mangler det cpr. nummer, som kan give ham reelle muligheder for at finde arbejde, leje en bolig osv.

Den begrænsede adgang til det etablerede arbejdsmarked gør det almindeligt, at søge arbejde ad uofficielle kanaler, eksempelvis gennem sociale netværk og ved direkte henvendelse på byggepladser og lignende. Det er sjældent, at det lykkes, og hvis det gør, er der høj risiko for, at blive underbetalt eller slet ikke få løn af den midlertidige arbejdsgiver. Eksempelvis, har en del af mine informanter haft arbejde med at holde reklameskilte for diverse restauranter. I tillæg skulle de gøre rent og vaske op, og for en 10 timers arbejdsdag fik de udbetalt 250 DKKR. Andre har arbejdet nogle uger på forskellige byggepladser med aftale om 500 DKKR i løn for en dags arbejde. Efter nogle ugers arbejde, oplevede mange aldrig at modtage betaling for deres arbejde. Når jeg spørger

om de vil klage over denne arbejdsudnyttelse, trækker de fleste sig tilbage. De forklarer, at de er bevidste om, at de har en række rettigheder som EU medborgere, men at de er bange for at blive anholdt for at have arbejdet uden kontrakt. På den måde forstærkes den sociale udsathed kontinuerligt.

I stedet søger mange af dem jeg har talt med, at skaffe indtægter af andre veje, som de selv mere er herre over. Dette betegnes som at udføre ”forretninger” eller ”arbejdsopgaver” (*afacere*) modsat arbejde (*munca*), som de forbinder med det etablerede arbejdsmarked. For mine informanter i København, består disse forretninger i at samle flasker samt at finde ting i skraldespandene, som kan sælges på loppemarkeder hjemme i Rumænien (f.eks. gammelt tøj, sko, opladere, elektronik, legetøj m.m.). De fortæller at om sommeren, kan de samle flasker til en værdi af 400 DKKR på en dag, hvis de starter kl. 10 om formiddagen og slutter kl. 05 om morgenen, hvor diskotekerne lukker. Om vinteren kan indtægten for flasker være helt nede på 7 DKKR på en dag. Alt afhænger af årstiden og vejret. Tiggeriet er den største forskel på mine informanternes forretninger i de to byer, da tiggeri er ulovligt i Danmark ifølge betleriparagraffen under dansk strafferet.¹⁵ Alle, som jeg har talt med, kender til loven i Danmark og fokuserer derfor primært på flaskesamling. De personer som tigger, gør det i det skjulte og enkelte er blevet arresteret og hjemsendt til Rumænien.¹⁶

I Malmø er mine informanternes forretninger (*afacere*) primært tiggeri suppleret med skraldsamling af ting,

som kan sælges derhjemme samt salg af forskellige migrant/hjemløse aviser. De, som både har prøvet at samle flasker i København og tigge i Malmø fortæller, at der er fordele og ulemper ved begge former for forretninger. Eksempelvis tjener Iulia (35 år) i gennemsnit 200 SKK om dagen på at tigge, hvis hun sidder på sin plads fra tidlig morgen til tidlig aften. Dette er en del lavere end hvad hun kan tjene på flaskesamling i Danmark om sommeren, men højere end hvad Iulia kan tjene på at samle flasker om vinteren. Det er hårdt at samle flasker, forklarer Iulia. Hun skal gå mange kilometer hver eneste dag, arbejde i højt tempo for at nå at samle så mange flasker som muligt, samt konstant passe på, at andre ikke stjæler hendes poser med flasker. Tiggeri er hårdt, fordi Iulia skal sidde stille i mange timer ad gangen uanset vejrforhold. Forlader hun sin plads for et kort øjeblik, risikerer hun, at en anden tager pladsen. Iulia og hendes mand har valgt at forlade København til fordel for Malmø, på trods af at indtægten er lavere fordi de oplever at kunne bo i fred i Malmø sammenlignet med den konstante bevågenhed af dansk politi. I begge lande udsættes flaskesamlere og tiggere for kommentarer og hån fra forbipasserende og der har været gentagne eksempler på voldelige overfald, især på tiggere, i Malmø. Samlet set, er begge former for forretninger hårdt arbejde, som kræver såvel fysik som psykisk udholdenhed.¹⁷

Alle dem jeg har talt med understreger, at de ikke ser disse forretninger (*afacere*), som et reelt arbejde (*munca*). *Munca* forbindes med det stabile ar-

bejde på et formelt arbejdsmarked, som de fleste drømmer om at blive en del af, men som få tør håbe på. *Afacere* forbindes med temporære og ustabile arbejdsopgaver, som generer en flygtig indtægt. Forretninger genererer indtægter, men ikke tryghed, da der er konstant risiko for tab af fortjeneste og afhængighed af, at andre vælger at donere penge, købe en gadeavis eller at der findes flasker i det område, man vælger at samle i. Forretninger (*afacere*) bliver dermed alternativer til drømmen om det stabile arbejde og en måde hvorpå en mindre indtægt sikres, som kan sendes hjem til børnene for at betale husleje, mad, tøj osv.

Sammenfatning

Dette studie har søgt at nuancere billedet, som ofte fremstilles i medierne og i politiske debatter af hjemløse og arbejdsløse romaer fra EU lande, som opholder sig i København og Malmø. Med udgangspunkt i rumænske romaers erfaringer med at opretholde hjemmet i Rumænien, skabe sig et trygt hjem på gaden samt at søge efter job og arbejde hårdt med flaskesamling og tiggeri, har artiklen søgt at belyse, hvor meget netop arbejde og hjem betyder for denne gruppe af formelt hjemløse og arbejdsløse EU medborgere. Studiet lægger vægt på at belyse sammenhænge; ved at vise, hvordan hjemmet i Rumænien er betinget af det temporære ”hjem” på gaden samt hvordan udelukkelsen fra arbejdsmarkedet og arbejdsudnyttelse gør det nødvendigt at søge indtægter ad alternative veje, såsom flaskesamling og tiggeri. De fortællinger, som jeg har

indsamlet, er eksempler på hvordan rumænske romaer navigerer i forhold til nogle af de barrierer, som de møder i København og Malmø samt hvordan deres oplevelser af diskrimination,

manglende adgang til rettigheder og fattigdom er essentielle aspekter af hverdagslivet såvel derhjemme som her.

Noter

1. Feltarbejdet har fundet sted i perioden april 2014- januar 2015 primært i København med korte besøg til Malmø. Jeg har stadig løbende telefonisk og e-mail kontakt med de personer, som jeg følger tættest. Under feltarbejdet har jeg talt med 120 rumænere hvoraf størstedelen har bekræftet deres etniske roma baggrund i vores gentagne samtaler. Ud af disse har jeg fulgt 40 personer tæt, hvor jeg har haft daglig kontakt og også besøgt dem og deres familier hjemme i Rumænien over to omgange, når de har været hjemme på familiebesøg. I denne artikel referer jeg til de personer, som jeg har fulgt, som informanter, hvilket er en faglig betegnelse for de personer, som projektet har fokus på i form af deltagelse, observation og interviews. Formålet med mit feltarbejde har været at belyse antropologisk hvordan hverdagen ser ud for rumænske roma mænd og kvinder, som bor på gaden i København og erhverver sig primært via flaskesamling. Nogle af disse har vist sig at rejse til eller fra Malmø, hvis de primært har erhvervet sig via tiggeri. Specifikt fokus i mit projekt har været på hvordan mine informanter opfatter og forstår EU's love og regler om fri bevægelighed og menneskerettigheder, samt hvordan sociale myndigheder i Danmark håndterer denne gruppe af fattige EU medborgere i det danske samfund. Jeg har søgt at bevæge mig udover at se på, hvad EUs love om fri bevægelighed er i teorien, hen imod at belyse hvad EU lov bliver til i praksis for en gruppe af EU medborgere, som lever i en social udsat situation på gaden i København. I denne artikel vil denne større problemstilling ikke blive behandlet, i stedet vil jeg fokusere på betydningen af hjem og arbejde for de informanter, som jeg har fulgt tæt under mit feltarbejde.
2. Dermed tager jeg ikke udgangspunkt i andre personer og sociale grupper, som opholder sig i gademiljøet, og som erhverver sig på anden vis (eksempelvis ved at samle jern, alfonseri og sexarbejde, trick tyveri, indbrudstyveri, salg af falsk guld osv.). Der er komplekse hierarkiske forhold mellem de mange sociale grupper i gademiljøet og generelt har flaskesamlerne og tiggerne den laveste sociale status. Dette emne behandles i andre kommende artikler.
3. Forskning i historiske arkiver i Rumænien, konsultation med Petre Petcut, samt Achim, Viorel. *Roma in Romanian History*. New York, NY, USA: Central European University Press, 2004
4. Achim, Viorel. *Roma in Romanian History*. New York, NY, USA: Central European University Press, 2004; samt Petcut, Petre "Wallachia and Moldavia" in *Roma History Fact Sheets*, Project Education of Roma Children in Europe, se: <http://romafacts.unigratz.at/index.php/history/early-european-history-first-discrimination/wallachia-and-moldavia>
5. Barany, Zoltan: *The East European Gypsies. Regime Change, Marginality, and Ethnopolitics*. Cambridge: Cambridge University Press 2001
6. Preoteasa, Ana Maria, Ionela Vlase, Alexey Pamporov, Petya Kabakchieva: "Roma from Romania, Bulgaria, Italy and Spain between Social Inclusion and Migration: comparative study" editor: Daniela Tarnovschi. - Constanța : Editura Dobrogea, 2012. Se: https://www.gitanos.org/upload/19/58/Roma_in_Romania__Bulgaria__Italy_and_Spain_between_Social_Inclusion_and_Migration._Comparative_St.pdf
7. Se orientering fra Gadejuristen: <http://www.gadejuristen.dk/udsatte-eu-borgere-har-ret-til-adgang-til-herberger>

tema

8. Se orienteringsskrivelse fra Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold: <http://www.ft.dk/samling/20141/alm-del/sou/spm/85/svar/1180829/1433661.pdf>
9. Bekendtgørelse nr. 511 af 20/06/2005. Se også Institut for Menneskerettigheder, Retten til Bolig, Status 2014, s. 48-50.
10. Institut for Menneskerettigheder, Retten til Bolig, Status 2014-15, s. 50-51. Se eksempelvis denne sag: <http://www.information.dk/505979>
11. Bekendtgørelse nr. 511 af 20/06/2005, § 7.
12. For en teoretisk diskussion af ”hjemlighed” se Inger Sjørslev Ting i nære og fjerne verdener 2013.
13. Se eksempelvis dette nyhedsindslag: http://www.svd.se/nyheter/inrikes/anlagd-brand-mot-eu-migranter_4524724.svd
14. <https://www.workindenmark.dk/Moving-to-DK/Important-registrations/Citizens-from-EU-EEA-or-Switzerland>
15. Lovbekendtgørelse nr. 871/04/07/2014, Straffeloven § 197. Se Institut for Menneskerettigheder, Retten til Bolig, Status 2014-15, s.52-53.
16. Institut for Menneskerettigheder, Retten til Bolig, Status 2014-15, s.52-53.
17. Der eksisterer mange historier om udnyttelse af tiggere og flaskesamlere af organiserede grupper, som kræver kommission eller tager hele indtægten. Disse historier diskuteres også blandt tiggerne og flaskesamlere og mange har under mit feltarbejde spurgt mig om dette er en risiko, som de skal være opmærksomme på. Dette er en større problemstilling, som jeg tager op i min kommende ph.d. afhandling. Dog er det vigtigt at nævne at ingen af de tiggere i Malmø eller flaskesamlere i København, på hvilke jeg bygger denne artikel, har fortalt mig om sådanne oplevelser. Alle har de understreget at de arbejder alene og sender alle de penge, som de tjener, hjem til familien.